

WOJEWODA DOLNOŚLĄSKI

Wrocław, dnia 6 czerwca 2024 r.

ZP-NKWR.431.2.20.2024.EM

Pan
Jerzy Konopski
Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy
Społecznej
w Legnicy

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

W dniach 15 i 16 kwietnia 2024 r. na podstawie art. 186 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2024 r. poz. 177 z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą”, kontrolerzy z Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu Emilia Molska – Kaźmierczak – starszy inspektor wojewódzki, przewodnicząca zespołu i Tomasz Borecki – starszy inspektor wojewódzki, przeprowadzili kontrolę kompleksową w trybie zwykłym w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Legnicy, zwanym w dalszej części niniejszego wystąpienia „Ośrodkiem” lub „MOPS”.

Przedmiot kontroli obejmował działalność Ośrodka w zakresie organizacji systemu pracy z rodziną w gminie oraz zgodności zatrudniania asystenta rodziny z wymogami kwalifikacyjnymi określonymi w ustawie, w okresie od 1 kwietnia 2023 r. do 15 kwietnia 2024 r. Kontrolę przeprowadzono zgodnie z zatwierdzonym w dniu 19 grudnia 2023 r. przez Wojewodę Dolnośląskiego Planem Kontroli na I półrocze 2024 r.

W okresie objętym kontrolą funkcję Dyrektora Ośrodka pełnił Pan Jerzy Konopski, odpowiedzialny za realizację zadań w ocenianych obszarach. W zakresie działalności jednostki podlegającej kontroli wydaje się ocenę pozytywną z uchybieniami, a jej uzasadnieniem jest ustalony stan faktyczny i prawny. Stwierdzone uchybienia

nie spowodowały następstw dla kontrolowanej działalności, zarówno w aspekcie finansowym, jak i wykonania zadań.

Kontrolę odnotowano w książce kontroli pod numerem 5. Postępowanie kontrolne przeprowadzono na podstawie udostępnionej dokumentacji merytorycznej realizowanych zadań, aktów prawa miejscowego, dokumentów z akt osobowych potwierdzających kwalifikacje zawodowe i zatrudnienie asystentów rodziny oraz oświadczeń złożonych przez dyrektora Ośrodka oraz upoważnionych przez niego do składania wyjaśnień kierownika Działu Pracy Socjalnej oraz kierownika Zespołu ds. Pieczy Zastępczej.

MOPS w Legnicy jest jednostką organizacyjną Gminy Legnica. Ośrodek działa na podstawie statutu nadanego uchwałą nr LVI/460/10 Rady Miejskiej Legnicy z dnia 26 lipca 2010 r. (z późn. zm.) oraz Regulaminu organizacyjnego wprowadzonego zarządzeniem kierownika jednostki nr 27/2018 z dnia 16 lipca 2018 r. (z późn. zm.). Jednostkę wyznaczono do realizacji zadań gminy z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej. *(dowód: akta kontroli str. 17-55, 320)*

W myśl art. 176 pkt 1 ustawy, do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja trzyletnich gminnych programów wspierania rodziny. W okresie objętym kontrolą realizowano Gminny Program Wspierania Rodziny dla miasta Legnicy na lata 2022 – 2024 przyjęty uchwałą nr XXXIX/479/22 Rady Miejskiej Legnicy z dnia 31 stycznia 2022 r., zwany dalej „Programem”. Celem głównym Programu było rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rodzin przejawiających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczej, który ma sprzyjać prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny.

Gmina realizowała cele Programu m. in. poprzez pracę z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych zapewniając im wsparcie i pomoc asystenta rodziny, pracę socjalną, świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej oraz dostęp do specjalistycznego poradnictwa, a także współpracę z podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

Program realizowany był przez MOPS przy udziale m.in. placówek oświatowych i ochrony zdrowia z terenu gminy, placówek wsparcia dziennego, sądu, Policji, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zespołu interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy domowej oraz podmiotów zajmujących się pracą z rodziną.

W Programie zawarto informację o sposobie jego monitoringu i ewaluacji. W myśl art. 179 ust. 1 ustawy, w terminie do dnia 31 marca każdego roku wójt, burmistrz, prezydent

miasta składa radzie gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawia potrzeby związane z jego realizacją. Przedmiotowy obowiązek w Gminie Legnica ciąży na prezydencie jako organie wykonawczym, a w praktyce sprawozdanie jest przygotowywane przez kierownika jednostki organizacyjnej gminy realizującej zadania z zakresu wspierania rodziny. Dyrektor MOPS złożył do akt kontroli opatrzoną pieczęcią wpływu kopię sprawozdania, o którym mowa powyżej, za 2023 rok. Sprawozdanie zostało złożone przez Prezydenta Radzie Miejskiej w dniu 29 marca 2024 r. W przedłożonym dokumencie informowano szczegółowo o wykonanych zadaniach przez MOPS, zawarto potrzeby związane z ich dalszą realizacją oraz wyszczególniono instytucje zaangażowane we wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Zaznacza się, że dokument ten winien uwzględniać także zadania i działania zrealizowane przez wszystkie podmioty działające w gminie w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej wskazane w Programie. Zasadne jest wyszczególnienie w kolejnych opracowywanych przedmiotowych sprawozdaniach działań przeprowadzonych również przez pozostałych realizatorów Programu.

(dowód: akta kontroli str. 56-100, 106)

W obszarze dotyczącym form pracy z rodziną, o których mowa w art. 10 ust. 3 ustawy, zgodnie ze złożonym oświadczeniem dyrektora Ośrodka, mieszkańcy gminy mogli korzystać z konsultacji, poradnictwa specjalistycznego oraz terapii i mediacji świadczonych w:

- MOPS w Zespole Interwencji Kryzysowej (dalej „ZIK”) oraz Ośrodka Pomocy Terapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży (dalej „OPT”) przy ul. Okrzei 9 od poniedziałku do piątku w godzinach 7:30 – 18:30. Wsparcie realizowane było przez psychologów, wychowawców, pedagoga i logopedę. W roku 2023 do ZIK zgłosiło się 531 osób, w tym 486 dorosłych i 45 dzieci. Przeprowadzono 3191 indywidualnych spotkań psychologicznych. Od stycznia do kwietnia 2024 r. z pomocy skorzystały 192 osoby, z tego 183 dorosłe i 9 małoletnich. W ramach wspierania rodziny w kryzysie funkcjonowała grupa psychoedukacyjna dla osób doświadczających przemocy domowej. Ponadto realizowano warsztaty dla rodziców: „Chcę rozumieć swoje dziecko” oraz „Od niemowlaka do przedszkolaka – warsztaty w słusznej sprawie”. W OPT w 2023 r. udzielono wsparcia 342 osobom, w tym 136 dorosłym i 206 dzieciom, a w okresie styczeń – kwiecień 2024 r. 142 osobom, tj. 32 dorosłym i 110 dzieciom.

- Świetlicy Terapeutycznej nr 1 w Legnicy przy ul. Kościelnej 3 we wtorki w godzinach 16:00 – 18:00 (konsultacje oraz poradnictwo specjalistyczne).
- Centrum Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej i Doskonalenia Nauczycieli w ramach działalności Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej Nr 1 w Legnicy i Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej Nr 2 w Legnicy. Realizowano m.in. terapię pedagogiczną, psychologiczną, logopedyczną, neurologopedyczną, kognitywną, tyfloterapię, surdoterapię, socjoterapię, integracje sensoryczną, systemową terapię rodzin. Ponadto Centrum pełniące rolę Wiodącego Ośrodka Koordynacyjno – Rehabilitacyjno – Opiekuńczego udzielało rodzicom:
  - specjalistycznej informacji dotyczącej problemów rozwojowych dziecka oraz wskazywało właściwe dla dziecka i jego rodziny formy kompleksowej, specjalistycznej pomocy oraz jednostki jej udzielające,
  - kompleksowej pomocy od chwili wykrycia zagrożenia niepełnosprawnością, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci do 3 roku życia,
  - organizowało wczesne wspomaganie rozwoju dziecka.

Zajęcia w zależności od potrzeb dziecka i jego rodziny prowadzone były przez zespół specjalistów przygotowanych do pracy z małymi dziećmi, w skład którego mogli wchodzić: pedagog posiadający kwalifikacje adekwatne do niepełnosprawności dziecka (oligofrenopedagog, surdopedagog, tyflop pedagog), psycholog, logopeda (neurologopeda, logopeda kliniczny), fizjoterapeuta i inni specjaliści.
- Specjalistycznej Poradni Rodzinnej im. św. Jana Pawła II przy ul. Kościuszki 4 dyżury pełnili m.in. psycholog, pedagog, psychoterapeuci, doradca rodzinny, terapeuta ds. uzależnień i współuzależnień oraz mediator. Od lipca 2023 r. prowadzono spotkania indywidualne i warsztaty tematyczne w ramach projektu „Rozmowa jest ważna – wsparcie w konfliktach rodzinnych młodzieży i dorosłych”. Zrealizowano również warsztaty „BudujeMy fundamenty, czyli o komunikacji z dzieckiem”, a we współpracy ze Stowarzyszeniem Rodzin Katolickich Diecezji Legnickiej: „Jak poradzić sobie ze stresem w dzisiejszym świecie”. W każdy poniedziałek w godzinach 17:00 – 19:00 dla osób uzależnionych i ich rodzin czynny był punkt konsultacyjno – informacyjny. Specjalistyczna Poradnia Rodzinna świadczyła także pomoc w zakresie mediacji. Ponadto asystenci rodzin oraz pracownicy socjalni informowali klientów o możliwości udziału w mediacji w Sądzie Rejonowym w Legnicy.

- Związek Dużych Rodzin 3 Plus – Koło Legnica (dalej „ZDR3+”) wraz ze Świetlicą Terapeutyczną nr 1 zrealizowało warsztaty „Budowanie relacji dorosły – dziecko” oraz „Rodzeństwo bez rywalizacji. Budowanie relacji w rodzeństwie”. Ponadto ZDR3+ w ramach programu „Po pierwsze rodzina” podejmowało działania na rzecz rozwoju Family Spot – miejsca przyjaznego rodzinie, gdzie realizowano warsztaty dla rodzin. Natomiast Legnicka Szkoła dla Rodziców i Wychowawców przeprowadziła cykl warsztatów (osiem trzydniowych spotkań) według Ogólnopolskiego Programu Szkoły dla Rodziców i Wychowawców.
- Placówkach oświatowych.
- Fundacji Raduga przy ul. Grodzkiej 76 w Legnicy, Centrum terapii i rozwoju, gdzie zapewniano wsparcie psychologiczne i psychoterapeutyczne.
- Całodobowym Oddziale Terapii Uzależnień w Legnicy przy ul. Chojnowskiej 81.
- Poradni leczenia uzależnień przy ul. Powstańców Śląskich 10 w Legnicy.
- Oddziale detoksykacji szpitala w Złotoryi.

Pomoc prawną świadczył prawnik w siedzibie Ośrodka przy ul. Chojnowskiej 112 w piątki w godzinach 11:30 – 13:00. W okresie objętym kontrolą z tej formy wsparcia skorzystało 107 osób. Pomoc prawną realizowano także w Świetlicy Terapeutycznej nr 1 przy ul. Kościelnej 3 we wtorki w godzinach 16:00 – 18:00.

Dyrektor Ośrodka wskazał, że w okresie objętym kontrolą w gminie świadczone pomoc w formie usług dla rodzin z dziećmi, w tym opiekuńczych i specjalistycznych. Powyższą formą pomocy objęto 7 rodzin.

Organizowano dla rodzin spotkania mające na celu wymianę doświadczeń i zapobieganie izolacji, zwane „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”. Powyższym wsparciem zajmował się ZDR3+ w ramach projektu „Family Spot” przy współpracy z Gminą Legnica. *(dowód: akta kontroli str. 100-102, 112-116)*

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Legnicy zapewniał wsparcie i pomoc asystenta rodziny rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. W okresie objętym kontrolą zatrudnionych było sześciu asystentów. Zgodnie ze złożonym przez dyrektora oświadczeniem, praca asystentów nie była łączona z wykonywaniem obowiązków pracownika socjalnego na terenie gminy, w której praca ta była prowadzona, co jest zgodne z art. 17 ust. 3 ustawy. Ponadto asystenci nie prowadzili postępowań z zakresu świadczeń realizowanych przez Gminę. Zgodnie z art. 15 ust. 4 ustawy,

każdy asystent w tym samym czasie prowadził pracę z nie więcej niż piętnastoma rodzinami.

(dowód: akta kontroli str. 102-104, 110, 119-123)

Na podstawie losowo wybranych akt zawierających dokumentację pracy asystenta z rodziną dokonano oceny jej zgodności z wymogami i zasadami określonymi w ustawie. Ustalono, że w przypadku, gdy Ośrodek powziął informację o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, pracownik socjalny przeprowadzał wywiad środowiskowy na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901 ze zm.). Na podstawie wywiadu środowiskowego pracownik socjalny dokonywał analizy sytuacji rodziny. Jeżeli z wywiadu wynikała konieczność przydzielenia rodzinie asystenta, występował on z wnioskiem do dyrektora Ośrodka. Dyrektor MOPS po zapoznaniu się z dokumentacją przydzielał rodzinie asystenta. Należy potwierdzać ten fakt w wywiadzie środowiskowym, a nie tylko na osobnym druku. Wspieranie rodziny było prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, przy uwzględnieniu zasobów własnych i źródeł wsparcia zewnętrznego. W okresie objętym kontrolą siedem rodzin zostało zobowiązanych przez sąd do pracy z asystentem. Asystent opracowywał we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym plan pracy z rodziną, o którym mowa w art. 15 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 ustawy. Plan pracy z rodziną składał się z czterech części: I podstawowe dane dotyczące rodziny, II ocena funkcjonowania rodziny, III ocena sytuacji życiowej, IV działania do realizacji. Plan obejmował m. in. cele, zakres realizowanych działań mających na celu przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, a także terminy ich realizacji oraz przewidywane efekty. W części III planu ujmowano łącznie cele główne i szczegółowe oraz przewidywane efekty. Wskazuje się, że przewidywane efekty mają odnosić się do każdego wyznaczonego zakresu działań mającego na celu przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych. Ważne jest również używanie języka zrozumiałego dla odbiorców. Ma to mobilizować członków rodzin do podejmowania określonych czynności, których efektem ma być zmiana trudnej sytuacji życiowej. Ponadto należy uściślać terminy realizacji działań, określać z klientami czas ich wykonania uwzględniając perspektywę tygodnia, miesiąca. Terminy winny być dookreślone (należy wyeliminować używane sporadycznie zapisy „na czas współpracy”, „wiosna 2023 roku” bądź wyznaczanie odległych terminów).

W myśl art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy, zadaniem asystenta jest dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku, i przekazywanie tej oceny podmiotowi, o którym mowa w art. 17 ust. 1 ustawy. W toku działań kontrolnych ustalono, że asystent sporządzał ww. dokument w formie sprawozdania. Zawierał on działania, które zostały

wykonane w danym okresie oraz efekty, które zostały osiągnięte w czasie pracy z asystentem. Dyrektor pisemnie potwierdzał zapoznanie się z jego treścią.

Asystent dokumentował bieżącą pracę w „Karcie pracy z rodziną”. Ponadto dokonywał kwartalnej ewaluacji pracy z rodziną wskazując zadania zrealizowane i konieczne do dalszej pracy. Praca asystenta prowadzona była w miejscu zamieszkania rodziny oraz w miejscu wskazanym przez rodzinę. W okresie objętym kontrolą asystą objętych było łącznie 65 rodzin, z tego z 31 zakończono współpracę. Po zakończeniu pracy z rodziną monitorowano jej funkcjonowanie przez okres do dwóch miesięcy. Asystenci współpracowali z 14 rodzinami, których dzieci umieszczone były w pieczy zastępczej. W przypadku umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, plan pracy z rodziną skoordynowano z planem pomocy dziecku. *(dowód: akta kontroli str. 105, 124-254)*

W myśl art. 176 pkt 3 lit. b oraz pkt 4 lit. c ustawy, do zadań własnych gminy należy organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających oraz finansowanie kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2 ustawy, ponoszonych przez rodziny wspierające. W trakcie postępowania kontrolnego ustalono, że na terenie Gminy Legnica nie funkcjonowały rodziny wspierające. Kierownik Działu Pracy Socjalnej MOPS oświadczył, że rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych nie zgłaszały potrzeb w tym zakresie oraz nie było zgłoszeń osób zainteresowanych pełnieniem roli rodzin wspierających. Informacje o możliwości ustanowienia rodziny wspierającej przekazywali pracownicy socjalni oraz asystenci rodziny w środowisku osób potencjalnie mogących być objętych taką formą wsparcia.

Fakt tworzenia warunków do działania rodzin wspierających należy dokumentować oraz wykorzystywać różne kanały przekazu, w tym stronę internetową Ośrodka oraz tablicę informacyjną, by umożliwić zapoznanie się z taką informacją ewentualnym kandydatom do pełnienia tej funkcji. Wskazane jest, aby działanie informacyjne miało charakter powtarzalny, cykliczny. *(dowód: akta kontroli str. 102, 117)*

W związku z art. 176 pkt 3 lit. c ustawy dyrektor MOPS oświadczył, że Gmina Legnica prowadziła placówki wsparcia dziennego w rozumieniu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Na terenie Legnicy działało 5 podmiotów:

1. MOPS, Ośrodek Pomocy Terapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży przy ul. Okrzei 9,
2. Świetlica Terapeutyczna nr 1 przy ul. Kościelnej 3,

3. Świetlica Terapeutyczna nr 2 przy ul. Jaworzyńskiej 77,
4. Świetlica Środowiskowa dla Dzieci i Młodzieży „Bartek” przy ul. Sikorskiego 1,
5. Świetlica Środowiskowa „Dom Świętego Franciszka” przy ul. Ojców Zbigniewa i Michała 1.

(dowód: akta kontroli str. 105-106, 121)

Gmina Legnica, zgodnie z art. 176 pkt 5 oraz art. 191 ust. 9 i ust. 10 ustawy, współfinansowała pobyt dzieci w pieczy zastępczej. Na dzień kontroli 333 dzieci pochodzących z gminy Legnica umieszczonych było w pieczy zastępczej, z tego 138 w rodzinie zastępczej spokrewnionej, 76 w rodzinie zastępczej niezawodowej, 16 w rodzinie zastępczej zawodowej oraz 103 w placówkach opiekuńczo – wychowawczych. Najczęstszą przesłanką do umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej była niewydolność opiekuńczo – wychowawcza rodziców oraz ich uzależnienia. Wśród czynników utrudniających bądź uniemożliwiających podjęcie współpracy z rodzinami celem powrotu do nich dzieci było: brak aktywnego działania w obszarze określonym w planie pracy asystenta z rodziną, migracje, zaawansowane uzależnienia, choroby psychiczne, odbywanie kary pozbawienia wolności. Z uwagi na zmieniającą się sytuację rodzin należy ponawiać próby podjęcia współpracy z nimi. Szczególnie należy mieć na uwadze, że w sytuacji umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej praca asystenta z rodziną powinna być zawsze kontynuowana lub zdarzenie to powinno inicjować tę pracę, jeżeli nie było jej dotychczas. Zakres działań powinien zmierzać wówczas do reintegracji rodziny.

(dowód: akta kontroli str. 106, 110-111, 255-313, 319)

W okresie objętym kontrolą zatrudnionych było sześciu asystentów rodziny. Na podstawie przedłożonych dokumentów z akt osobowych stwierdzono zgodność zatrudnienia asystentów z wymogami kwalifikacyjnymi określonymi w ustawie. Asystenci zostali zweryfikowani w zakresie art. 12 ust. 1 pkt 2 – 4 ustawy, przy czym troje z nich złożyło oświadczenia dopiero w trakcie czynności kontrolnych, co uznaje się za uchybienie. Potwierdzono spełnienie przez asystentów warunku, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt 5 ustawy, tj. nie figurowanie w bazie danych Rejestru Sprawców Przepięstw na Tle seksualnym z dostępem ograniczonym.

(dowód: akta kontroli str. 315-318)

Biorąc pod uwagę obowiązek gminy wynikający z art. 176 pkt 2 i 4 lit. b ustawy o konieczności tworzenia możliwości i finansowania szkoleń podnoszących kwalifikacje asystenta rodziny na podstawie okazanej dokumentacji ustalono, że był on realizowany.

(dowód: akta kontroli str. 106-107, 314)

W okresie objętym kontrolą Ośrodek realizował rządowe programy z zakresu wspierania rodziny. (dowód: akta kontroli str. 107-110)

W wyniku przeprowadzonej kontroli kompleksowej w trybie zwykłym w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Legnicy nie stwierdzono nieprawidłowości wymagających wydania zaleceń pokontrolnych.

POUCZENIE

Zastrzeżenia do wystąpienia pokontrolnego składa się na zasadach określonych w art. 197d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2024 r. poz. 177 z późn. zm.). W terminie do dnia **28 czerwca 2024 r.** kierownik jednostki podlegającej kontroli winien powiadomić Wojewodę Dolnośląskiego o sposobie realizacji uwag i wniosków przedstawionych w niniejszym wystąpieniu.

STARSZY INSPEKTOR WOJEWÓDZKI

Emilia Molska-Kaźmierczak

.....
(członek zespołu inspektorów)

STARSZY INSPEKTOR WOJEWÓDZKI

Tomasz Dórecki
.....
(członek zespołu inspektorów)

Z up. WOJEWODY DOLNOŚLĄSKIEGO

Ewa Oleniacz
Zastępca Dyrektora
w Wydziale Zdrowia i Polityki Społecznej

.....
(kierownik jednostki kontrolującej)

